

Bediüzzaman ve Eskişehir

Eskiden insanlar, uzak diyarlara giderken yollarını kaybettikleri veya bir kavşağa geldikleri zaman yüksek yerlere çıkıp etraflarına bakarak yönlerini bulmaya çalışırlarmış.

şayet hava kapalı olduğundan kutup yıldızını göremezler veya çevrede yönlerini tayin etmelerine yardımcı olacak bir şey de bulamazlarsa eski çağlardan kalma bir âdete başvurlarmış.

Buna göre sol ellerini açıp avuçlarının ayasına hafifçe tükürürler, sağ gözlerinden bir kirpik çekip ucu dışarıya gelecek şekilde o duru ve koyu sıvının içine batırırlarmış.

Sonra gözlerini sıkıca kapatıp kendi iç dünyalarına dönerek o sarada zihinlerini meşgul eden zahirî korkulardan, hissî kaygılardan arınırlar ve samimî bir şekilde tevekkül etmeye çalışırlarmış.

Ardından halis bir niyetle tefevvül edercesine sağ ellerinin işaret parmağını sol ellerinin ayasına hızlıca vururlar ve kirpik ne yöne gitmişse o tarafa dönerek yollarına devam ederlermiş.

O zamanlar, biraz da çaresizliğin tezahürü olan ve genellikle dağlarda, kırlarda, ıssız yerlerde baş vurulan âdeti tatbik edenlerin ekseriyeti mahall-i maksuduna ulaşmış olmalı ki, bu tevatür asırlarca dilden dile aktarılarak günümüze kadar gelmiş.

Biz de o gün Anadolu'nun en işlek kavşaklarından birindeydik ve son model cep telefonları başta olmak üzere, muhataplarımızla anında irtibat kurabilecek her türlü haberleşme imkânına sahiptik.

Buna rağmen arkadaşlardan birinin teklifi üzerine seyahate tarihî bir heyecan katma hevesine kapıldık ve kirpikle yön tayin etme vazifesini mezkûr âdeti hatırlatan zata verdik.

Böyle bir tavzifi mazhariyet sayan arkadaş hemen az ilerideki tepeciğin üzerine çıktı, âdâbına hassasiyetle riayet ederek âdeti gerçekleştirdi ve kararlı bir el hareketiyle kuzeyi gösterdi.

Onun işaret ettiği istikamette ana yoldan ayrılan ve fazla kullanılmadığı anlaşılan tâli bir yol vardı. Yolun bakımsız hâlini görünce bazı arkadaşlar karşı çıksa da ekseriyetin reyiyile oradan gitmeye karar verdik.

Başlangıçta yol düzgün, manzara güzel olduğundan keyfimiz yerindeydi. Fakat ana yoldan uzaklaştıkça inceleşen asfalt yer yer söküldüğü ve yol, çukurlardan, tümseklerden ibaret bir hâl aldığı için hızımız kesildi, rahatımız bozuldu, neşemiz

kaçtı.

Fakat toza, toprağa karışmış vaziyette giderken kuru dere yataklarında rastladığımız kemeri çökmüş taş köprüler, bağı yanık yolculara hasret kalmış kavşaklarda hâlâ yol gözleyen metruk medreseler, harabe hanlar, virane kervansaraylar gördükçe arabadan inip hepsini ziyaret ederek bir nebze de olsa hasretlerini dindirmenin hazzıyla çektiğimiz meşakkatleri unuttuk.

Zîra onlar, toprağı vatan yapan değerler ve vatana ruh veren eserlerdi.

Onlara baktıkça yaptıran sahavet sahibi insanları, yapan ustaları, çalışan işçileri ve asırlar boyu üzerlerinden gelip geçen, sinelerini mesken edinen yolcuları hatırlayıp hâlleriyle hâllenmeye çalıştık.

Tarihin bu hazin izlerini takip ederek sık ormanlardan, seyrek çalılıklardan, çıplak tepelerden, kuru tarlalardan, yeşil dere boylarından geçtikçe, Anadolu'nun asırlardır hiç değişmeyen talihi ile yüz yüze geldik.

Bunların yanı sıra, ibadet vakitlerinde uğradığımız dağ köylerindeki çeşme başlarında ve cami avlularında yaşını unutmuş ihtiyarlarla yaptığımız sohbetler, atıldığımız maceranın, hatıralarımızı tezyin eden ve başka hiçbir yolla elde edemeyeceğimiz mahsulâtı oldu.

Bu gerçeği idrak edince, asırlar boyu uzak diyarları birbirine bağlayan işlek bir yol olsa da şimdi ancak o havalide yaşayan ahâlî tarafından kullanılan ara yolları takip ederek uzun süre gittikten sonra Kanlıpınar mevkiine geldik.

Aslında, daha önce pek çok yerde yaptığımız gibi Kurtuluş Savaşında mühim bir rol oynayan ve adını da orada yaşanan hadiselerden alan bu mevki de biraz durup geçecektik.

Lâkin kuru geven dikenlerine basmamaya dikkat ederek yamaca doğru tırmanıp ovaya baktığımızda, karşıımızda koca bir şehir görünce durup uzun uzun seyretmekten kendimizi alamadık.

Eskişehir'di; sabah sisi ile fabrika dumanları içinde kaynaşan bu şehir. Selçuklular, Romalılardan aldıkları zaman harabe hâlini anlatmak için bu adı vermişlerdi. Osmanlılar da pek itibar etmediklerinden asırlarca ismi ile müsemma olarak kalmıştı.

On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru demiryolunun geçmesi ile hızla gelişmesine, Cumhuriyet döneminde okul binaları, fabrikalar, hanlar, apartmanlar yapılarak yepyeni bir çehreye bürünmesine rağmen 'eski' sıfatını adından atamamıştı.

Biz şehrin adından, sıfatından, lüle taşından, içinden geçen Porsuk çayından, şanından, şatafatından ziyade Bediüzzaman'ın kaldığı oteli, uğradığı menzilleri, ikamet ettiği evleri ve şefkatini celbeden cihetleri merak ediyorduk.

Zîra onun, hayatının ilk mahkûmiyetini orada almasına ve talebeleri ile birlikte aylarca hapisanede yatmasına rağmen, şiarı olan şefkatini bariz bir şekilde izhar ettiği ender yerlerden biriydi Eskişehir.

Hatta, Hızır Aleyhisselâmın teşhisi, Ladikli Ahmed Ağanın ifşâsı ile 'şehirde taş üstünde taş bırakmayacak olan müthiş zelzelenin' yaklaştığını müşahade edince birkaç gün Emirdağ'dan, Eskişehir'e bakan Kanlıpınar mevkiine gelerek duâ etmiş ve 'Erzincan'dakinden daha büyük olan zelzeleye' mani olmuştu.

O anda, öyle makbul ve müstecap bir duânın yapıldığı yerde bulunduğumuzu hissedince, biz de ellerimizi Allah'a açıp beşeriyet, ıslâm âlemi, millet, Eskişehir ahâlisi, ailemiz ve şahsımız için kendimizce dileklerde, isteklerde bulunarak şehre hareket ettik.

Üstadın buraya geldiği zamanlar yaptığı gibi bizim de ilk durağımız Yıldız Oteli olacaktı ama Eskişehir'in içtimaî çehresine mânevî bir güzellik kazandıran nuranî tebessüm hatlarından, o otelde ve çevresinde Üstadı tahattur ettirecek hiçbir şeyin kalmadığını öğrenince vazgeçtik.

Bunun üzerine yolumuzu Üstadın arada bir uğradığı Muttalip köyünden geçirdik. Oradan, şükrü Efendinin bahçe içindeki

ahşap köşküne gittik ve Üstadın ilk zamanlar şehre geldikçe kaldığı yeri gördük.

Ardından, Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat tarafından yaptırılan ve zaman içinde bazı tamirat görse de aslî şeklini büyük ölçüde koruyan şehrin en eski camiine gittik.

Banisinden ziyade, kesme taştan yapıldığı için renginden dolayı Akcami diye anılan bu camiye, Eskişehir Hapishanesi'nde kaldığı yıllarda, bir Cuma günü Said Nursî de gelmek istemiş ve hapishane müdürüne "Benim bu gün mutlaka Akcami'de bulunmam lâzım" diye seslenmiş.

Onun bu isteğini "Peki Efendi Hazretleri" diyerek geçiştiren müdür, öğle vakti camiye gidemeyeceğini söylemek üzere koğuşuna gittiğinde, kapı kilitli olduğu hâlde onu içeride göremeyince telâşlanmış.

Bunun üzerine hemen Akcami'ye koşan müdür, Üstadın birinci safta mihrabın sağ tarafında namaz kıldığını görünce şaşırılmış ve götürmek için namazın bitmesini beklemiş. Namazdan sonra bulamayınca hapishaneye gelip koğuşa baktığında onun 'Allahu Ekber' diyerek secdeye kapandığını görünce hayretler içinde kalmış.

Daha önce Son şahitler'de defalarca okuduğumuz hatırayı bizzat yaşandığı yerde dinlemenin hazzı bir başkaydı. Onun için tahiyat-ı mescid namazını en önde ve mihrabın sağ tarafında kılarak o kerametvârî hâlde hemhâl olmaya çalıştık.

Camiden çıkınca, Said Nursî'nin şefkatinin tezahür ettiği mevkîde başlayan gezimizi; onun şefkatini gözyaşları içinde terennüm ettiği bir başka menzile giderek tezyin etmek istedik ve eski hapishanenin bulunduğu yere doğru yürüdük.

"Bir zamanlar, Eskişehir Hapishanesi'nin penceresinde, bir Cumhuriyet Bayramında oturmıştım. Karşımdaki lise mektebinin büyük kızları, onun avlusunda gülerak raks ediyorlardı. Birden, mânevî bir sinema ile elli sene sonraki vaziyetleri bana göründü. Ve gördüm ki, o elli altmış kızlardan ve talebelerden kırk ellisi, kabirde toprak oluyorlar, azap çekiyorlar. Ve on tanesi, yetmiş seksen yaşında, çirkinleşmiş, gençliğinde iffetini muhafaza etmediğinden sevmek beklediği nazarlardan nefret görüyorlar. Kat'î müşahede ettim, onların o acınacak hâllerine ağladım."

Oraya varınca gördük ki; Üstad Hazretlerinin, tahassüslerini bu şekilde terennüm ettiği o tablo zahiren biraz değişmiş. Onun ve talebelerinin bir yıl kadar kaldıkları hapishane yıkılmış, lisenin bahçesi küçültülmüş.

Lâkin siyasî ve beşerî manzara pek değişmemiş.

O zamanki şekliyle duran lise binasının bahçesinde yine 'Büyük kızlar ve talebeler gülerak raks ediyorlar.' 'Sefâheti ve dalâleti terviç eden bir şahs-ı mânevî, insî bir şeytan gibi' onlara 'elli sene sonraki vaziyetlerini' hatırlatarak intibaha gelmelerini sağlamak isteyen Nur talebelerini, 'karşılarına dikilerek' durdurmaya çalışıyorlar.

Bu gün buraya, yetmiş iki sene önce orada raks eden o kızlardan biri ile gelmeyi, manzarayı seyrederek hatıralarını dinledikten sonra 'Üçüncü Mesele'yi okuyup duygularını öğrenmeyi çok isterdik!..

O zamanki talebelerden beş on tanesinin hayatta olması muhtemeldi. Okulun kayıt defterlerini inceleyerek onların kimliklerini tesbit etmek mümkün olmasına rağmen, onlara ulaşıp ulaşılamayacağını bilmediğimizden öyle bir hayatî hatırayı dinlemeye teşebbüs bile edemedik.

Bu yüzden mahzun ve mahcup bir ruh hâli içinde, şehrin yegâne tarihî semti olan Odunpazarı'na, Üstadın, ellili yılların sonlarına doğru sık sık gelip kaldığı evi görmeye gittik.

Talebesi Abdülvahid Tabakçı'ya ait olan ve yarı bodrum küçük bir odunluk üzerine yapılan iki katlı cumbalı evin, kilim serili ahşap merdiveni takip ederek Üstada tahsis edilen odaya gireceğimiz sırada, onun huzuruna çıkıyormuş gibi bir hisse kapıldık.

O zamandan bu yana pek değişmediği anlaşılan odanın kireç badanalı duvarlarına baksak eşkalini görecektik; ahşap aksama kulağımızı dayasak zikir seslerini duyacak, kapı, pencere kollarına, dolap kapaklarına dokunsak elinin sıcaklığını hissedecektik, tahta döşemeye çıplak ayakla bassak, ayak izlerine değecek kadar ona yakın hissettik kendimizi.

Said Nursî'nin adı anıldıkça derlenip toparlanan hâne sakinleri, o odada hissettiğimiz şeyleri teyid eden fevkalâde hâller yaşadıklarını söyleyince bu odanın ev için, evin de Eskişehir için manevî bir hediye olduğunu anladık.

Aslında her yerinde Nur hizmetlerine ait pek çok ev, daire, bina, işletme, kuruluş, müessese olsa da maddesi itibariyle Said Nursî'yi tahattur ettiren böyle Nur menzilleri pek kalmadı.

Onun için Nurs'ta, Kastamonu'da, Isparta'da, Barla'da, Sarıyer'de ve Afyon'da olduğu gibi bu ev de onun adına alınıp aslı korunarak onarılmalı ve aynı zamanda müze vazifesini de ifa edecek bir hizmet merkezi hâline getirilmeli.

Müzecilikte, büyük zâtlara ait olan veya tarihî değer izafe edilen bir eşyayı yenilemekten ziyade aslını korumak muteber olduğundan, mezkûr şehirlerdeki evler o imkânı kaybetti.

Bediüzzaman Said Nursî'nin, Eskişehir'e her gelişinde 'Benim evimdir' diyerek huzur içinde kaldığı ve vefat seferine başladığı bu evinse hâlâ böyle bir şansı var.

Fakat bu şansın daha ne kadar devam edeceği meçhûl.

İslam YAŞAR